

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Навчально-науковий інститут мистецтв

Кафедра виконавського мистецтва

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ансамбль духових та ударних інструментів

Освітня програма **Музичне мистецтво**

Спеціальність **025 Музичне мистецтво**

Галузь знань **02** **Культура і мистецтво**

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 11 від «28» серпня 2019 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Ансамбль духових та ударних інструментів
Викладач	Мельник О.Ю., Вакалюк П. В., Коломієць Т.
Контактний телефон викладача	096 3817 381
E-mail викладача	melnykolexandr@ukr.net
Формат дисципліни	практичні заняття
Обсяг дисципліни	1080 год., 36 кредитівECTS
Посилання на сайт дистанційного навчання	Не передбачено дистанційного навчання
Консультації	Кожна п'ятниця з 14.00 до 17.00 год.
2. Анотація до курсу	
<p>Ансамблева культура, нерозривно пов'язана з відображенням людських взаємин на рівні рольової взаємодії учасників ансамблю і виконавських партій, завжди відігравала істотну роль у соціальному житті. Підведення підсумків культурно-мистецького розвитку країн Європи ХХ століття з особливою рельєфністю висвітлює ексклюзивну роль ансамблевої культури у формуванні людської духовності.</p> <p>Ансамблева творчість і виконавство, що максимально сприяє всебічному особистісному і художньому розвитку, є одним з найбільш пріоритетних принципів музичної педагогіки ХХ століття, що знайшов своє втілення в педагогічних концепціях Б.Бартока, К.Орфа й інших відомих діячів мистецтва.</p> <p>Активізація ансамблевої творчості і виконавства знаменує собою результат дії багатьох глибинних соціокультурних процесів, що відбуваються на різних рівнях суспільно-політичного, комунікативно-психологічного, інтелектуального, етико-естетичного розвитку людства в ХХ сторіччі.</p> <p>Термін навчання в класі ансамблю струнно-смичкових інструментів розрахований на вісім семестрів, що дає можливість викладачу досить широко та глибоко опанувати зі студентами твори різних епох, жанрів, стилів та ступенем труднощів.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p><u>Метою</u> викладання цієї дисципліни є підготовка висококваліфікованих музикантів, які досконало володіють навичками колективного виконавства, необхідними для майбутньої концертно-виконавської та педагогічної діяльності.</p> <p>У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Знати: <ul style="list-style-type: none"> ▶ стильові особливості виконання ансамблевих творів композиторів різних епох, національних шкіл і художніх течій; ▶ засоби художнього втілення композиторського задуму; ▶ методичку поетапного вивчення ансамблевого твору; ▶ типи ансамблю та умови досягнення виконавського ансамблю; ▶ особливості роботи над звуком, метро-ритмом, інтонацією, штрихами, динамікою; ▶ репертуар для ансамблю струнно-смичкових інструментів. ✓ Вміти: <ul style="list-style-type: none"> ▶ виконувати ансамблеві музичні твори різних епох та стилів, українських та зарубіжних композиторів; ▶ застосовувати на практиці різноманітні штрихи та прийоми скрипкової гри; ▶ реалізувати навички ансамблевої гри; ▶ творчо підбирати інструктивний матеріал для подолання технічних труднощів у 	

- художніх творах;
- ▶ читати з листа;
- ▶ вміти застосовувати набуті творчо-виконавські навички у педагогічній діяльності.

4. Результати навчання (компетентності)

- ▶ Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності музичного мистецтва, усвідомлювати його художньо-естетичну природу.
- ▶ Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між усіма елементами теоретичних та практичних знань музичного мистецтва.
- ▶ Здатність володіти знанням базової музикознавчої, музично-педагогічної, методичної літератури та нотного репертуару.
- ▶ Здатність здійснювати виконавську діяльність на базі професійних знань та навичок гри на музичному інструменті, оркестрової та ансамблевої гри, репетиційної роботи та концертних виступів.
- ▶ Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності, аргументовані знанням музичних стилів різних епох та володінням техніками, прийомами та виконавськими методиками.
- ▶ Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності та спроможність до її вдосконалення через застосування відповідних практичних і репетиційних методик.
- ▶ Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу у виконавській та педагогічній діяльності.
- ▶ Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій, історичних та культурологічних процесів розвитку музичного мистецтва у виконавській та педагогічній діяльності.
- ▶ Здатність оперувати професійною термінологією в сфері фахової діяльності вчителя (викладача) ансамблю скрипалів (струнно-смичкових інструментів).
- ▶ Здатність оперативно застосовувати знання, вміння та навички у педагогічній роботі в процесі формування естетичних поглядів та художніх смаків.
- ▶ Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків для забезпечення освітнього процесу в початкових та середніх музичних навчальних закладах.
- ▶ Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології в процесі виконавської та педагогічної діяльності.
- ▶ Здатність сприймати новітні концепції в сфері музичного виконавства, музикознавства, методології, музичної педагогіки та свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин - 900
практичні заняття	366
самостійна робота	714

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
I - VIII	Музичне мистецтво	I – IV роки навчання	Вибірковий

ТЕМАТИКА КУРСУ

Протягом кожного року навчання студенти повинні виконати 6 ансамблевих творів зарубіжних та українських композиторів.

Рекомендований репертуар

Дерев'яні духові інструменти:

1. В.Моцарт «Соната для фагота і віолончелі»
2. В.Моцарт «Дивертисмент №2 для гобоя, кларнета і фагота»
3. А.Вівальді «Концерт соль мінор для флейти, гобоя і фагота»
4. М.Глінка «Патетичне тріо для кларнета, фагота і фортепіано»
5. Фр.Пуленк «Соната для кларнета і фагота»
6. Л.В.Бетховен «Тріо соль мажор для фортепіано, флейти і фагота»
7. А.Вівальді «Соната ля мінор для фагота, флейти і фортепіано»
8. Біла К. «Подоляночка»
9. Гаврилець Г. «Осіння музика»
10. Гвоздяньський В. «Веселі витівки»
11. Козаренко О. «Інвенції» ред. Ю. Василевича
12. Купревич В. «У Баха в Томаскірхе» пер. О. Мельника
13. Маник В. «Карпатські образки»
14. Ніхаус Л. «Вища істина»
15. Рунчак В. «Contra spem spergo»
16. Темплітон І. «Гумореска»
17. Щетинський О. «Навхрест»
18. Щетинський О. «Кортеж»
19. Балей В. «Час мрій»
20. Рунчак В. «Три лілії...(Музика минаючого віку)»
21. Козаренко О. «Романс»
22. Пілютіков С. «Квартет»
23. Самодаєва Л. «Емпіреї»
24. Зажитько С. «Стрета»
25. Карабиць І. «Концертний дивертисмент»

Мідні духові інструменти:

1. Ан.Александров «Вторая часть (Скерцо) из четвертого струнного квартета (Переложение для двух труб, валторны и тромбона Г.Орвида и Т.Докшицера)
2. Д.Шостакович «Вторая часть из первого струнного квартета»
3. Д.Шостакович «Третья часть из первого струнного квартета»
4. А.Хачатурян «Танец египетской танцовщицы из балета «Спартак»»
5. Bezirk Oberbayern «Intraten aus Weyarn für vier Blechbläser und Pauken» (для 4х труб, тромбона і туби)
6. . Н.Purcell «Prelude (Trumpet Voluntary) (Charles Colin «Mancini» - ансамблі для 4х труб)
7. К.М.von Weber «Hunting song» (Charles Colin «Mancini» - ансамблі для 4х труб)
8. Arr. By Mancini «Capriccio Variations (On a Theme by Paganini)» (Charles Colin «Mancini» - ансамблі для 4х труб)
9. D.Verdi «Aida (Triumphal March)» (Charles Colin «Mancini» - ансамблі для 4х труб)
10. A.Corelli «Sonata» (Thirteen Favorite Baroque Trumpet Works arranged in duet Form for Two Trumpets by Neil Mueller)
11. G.Torelli «Conserto» (Thirteen Favorite Baroque Trumpet Works arranged in duet Form for Two Trumpets by Neil Mueller)
12. Н.Purcell «Sonata» (Thirteen Favorite Baroque Trumpet Works arranged in duet Form for Two Trumpets by Neil Mueller)

6. Система оцінювання курсу

Навчальний семестр	Контрольний захід (семінар, контрольна робота, технічний залік, академконцерт, огляд тощо)	Теми, щовиносяться на контрольний захід	Максимальний бал за контрольний захід
I	–		
II	–		
III	екзамен	Дварізнохарактерні ансамблеві твори	100
IV	залік	Два різнохарактерні ансамблеві твори	100
V	екзамен	Два різнохарактерні	100

		ансамблеві твори	
VI	екзамен	Два різнохарактерні ансамблеві твори	100
VII	залік	Два різнохарактерні ансамблеві твори	100
VIII	екзамен	Два різнохарактерні ансамблеві твори	100

Шкала оцінювання успішності

університетська		національна	шкала ЄКТС
90-100	5	відмінно	A
80-89	4	добре	B
70-79			C
60-69	3	задовільно	D
50-59			E
26-49	2	незадовільно	FX
1-25			F

7. Політика курсу

Заняття з ансамблю духових інструментів будуються на основі послідовно розробленої програми навчання. Підбираючи репертуар, педагог повинний постійно враховувати індивідуальні особливості кожного студента колективу, ступінь його обдарованості, музичного розвитку і спеціальної підготовки. Варто враховувати необхідність виконання музичного твору на досить високому художньому рівні, з належним ступенем технічної досконалості, без «знижок» на незрілість виконавців чи на особливі труднощі твору. Відповідно до цього в індивідуальних планах повинна бути відображена визначена логічна послідовність і поступовість у виборі репертуару. У репертуар ансамблю духових інструментів включається українська та зарубіжна музика різних стилів та жанрів, а також – найдосконаліші в художньому відношенні зразки сучасної музичної літератури.

Корисною формою роботи студентів у класі ансамблю є читання з листа та самостійне вивчення твору. Читання з листа всіма учасниками ансамблю вчить швидко орієнтуватися в музичному матеріалі, активізує слух, знайомить з багатим світом ансамблевої музики.

Перевірку самостійного вивчення творів можна проводити на контрольних уроках та академічних концертах, що пробуджує зацікавленість студентів ансамблевою музикою та дає їм впевненість у своїх творчих можливостях.

Великим стимулом у процесі формування музиканта є підготовка колективу до участі у виконавських конкурсах, різноманітних концертах та фестивалях, що сприяє професійному та художньому росту молодих артистів.

8. Рекомендована література

1. Апатский В. Теория и практика игры на духовых инструментах. Музыкальная Украина, 1989
2. Благодатов Г. Кларнет. М.: Музыка, 1965.
3. Богданов В. История духового музыкального искусства Украины. Основы, 2000 г.
4. Готліб А. Основы ансамблевой техники. Музыка, М. 1971 г.
5. Гусев В. Технология коллективного творчества. Музыка, М. 1968 г.

6. Давыдян Р. Коллективное искусство: проблемы исполнительства и педагогики
7. Давыдян Р. Психологические аспекты квартетного музицирования Музыка, М. 1988 р.
8. Денисов Е. Ударные инструменты в современном оркестре. М.: Советский комп. , 1982
9. Денисов Э. Ударные инструменты в современном оркестре. Сов. Композитор, М. 1987.
10. Диков В. Методика обучения игры на кларнете. М.: Музыка, 1983
11. Диков, Б. Методика обучения при игре на духовых инструментах / Б. Диков. – М. : Гос. муз. изд-во, 1973.
12. Иванов В. Саксофон. М.: Музыка, 1990
13. Круль П. Східнослов'янська інструментальна культура: історія, витоки і функціонування. Івано-Франківськ, 2006 р.
14. Круль П. Національне духове інструментальне мистецтво українського народу. К., 2000 р.
15. Круль П. Національне духове інструментальне мистецтво українського народу. Київ, 2000
16. Левин С. Духовые инструменты в истории музыкальной культуры. Ленинград, Музыка, 1983
17. Манжора Б. Методика навчання гри на тромбоні. К.: музична Україна, 1986
18. Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки). Выпуск 1. (под редакцией Е.В.Назайкинского), М., 1964; Выпуск 2. (под редакцией Ю.А.Усова), (под редакцией Ю.А.Усова), М., 1976. М., 1966; Выпуск 3. (под редакцией Ю.А. Усова), М., 1971; Выпуск
19. Мюльберг К. Теоретичні основи навчання гри на кларнеті. К.: Музична Україна, 1975.
20. Носирев С. Методика навчання гри на гобої. К.: Музична Україна, 1971
21. Платонов Н.И. Вопросы методики обучения игре на духовых инструментах. М., Музыка, 1958
22. Посвалюк В. Т. Виконавство на трубі у містах східного регіону України (Донецьк, Луганськ, Дніпропетровськ) // Мистецтвознавчі записки. – К., 2007. – Вип. 12. – С. 3 – 11.
23. Посвалюк В. Т. Діяльність українських трубачів в галузі аудіо-, відео записів // Мистецтвознавчі записки. – К., 2006. – Вип. 9. – С. 14 - 21.
24. Посвалюк В. Т. До питання становлення та розвитку гри на трубі в Україні // Українська культура – минуле, сучасне, шляхи розвитку: Зб. наук. статей. – Рівне, 2003. – Том 8. – С. 141 – 146.
25. Посвалюк В. Т. Еволюція функцій і різновидів труби від давнини до наших днів // Дослідження, досвід, спогади: Зб. наук. праць. – К., 2003. – Вип. 4. – С. 166 – 171.
26. Посвалюк В. Т. Засновники, послідовники, визначні представники київської школи виконавства на трубі // Дослідження, досвід, спогади: Зб. наук. праць. – К., 2002. – Вип. 4. – С. 136 – 141.
27. Посвалюк В. Т. Історія виконавства на трубі. Київська школа (друга половина XIX – XX ст.): Навч. посібник. – К., 2005. – 158 с.
28. Посвалюк В. Т. Клас труби у Київській середній спеціальній музичній школі-інтернаті ім. М.В. Лисенка // Дослідження, досвід, спогади: Зб. наук. праць. – К., 2004. – Вип. 5. – С. 75 – 81.
29. Посвалюк В. Т. Мистецтво гри на трубі в Україні (Одеська школа) // Питання культурології: Зб. наук. статей. – К., 2005. – Вип. 21. – С. 192 – 201.
30. Посвалюк В. Т. Мистецтво гри на трубі в Україні: Монографія. – К., 2006. – 400 с.
31. Посвалюк В. Т. Найпоширеніші помилки та відхилення в процесі навчання і роботи

- музикантів-духовиків // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: Зб. наук. праць. – К., 2006. – Вип.10. – С. 284 – 290.
32. Посвалюк В. Т. Огляд вітчизняних та зарубіжних “шкіл” для труби // Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. – К., 2005. – Вип. 12. – С. 120 - 128.
33. Посвалюк В. Т. Оркестрова література для труби // Дослідження, досвід, спогади: Зб. наук. праць. – К, 2005. – Вип. 3. – С. 169 – 172.
34. Посвалюк В. Т. Проблема верхнього регістру у виконавській практиці трубача // Мистецтвознавчі записки. – К., 2006. – Вип. 10. – С. 3 – 11.
35. Посвалюк В. Т. Професор Микола Якович Юрченко – видатний український виконавець і педагог // Вісник Київського національного університету культури і мистецтв: Зб. наук. праць. – К., 2006. – Вип. 14. – С. 82 –87.
36. Посвалюк В. Т. Труба у творчості українських композиторів: симфонічна та оперна творчість // Дослідження, досвід, спогади: Зб. наук. праць. – К., 2002. – Вип. 3. – С. 78 – 81.
37. Посвалюк В. Т. Труба у творчості українських композиторів: симфонічна та оперна творчість // Дослідження, досвід, спогади: Зб. наук. праць. – К., 2002. – Вип. 3.– С. 75– 78.
38. Посвалюк В. Т. Українські виконавські школи гри на трубі // Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України: Зб. наук праць. – Рівне, 2006. – Вип. 1. – С. 25 – 29.
39. Посвалюк В. Т. Українські трубачі в міжнародних зв’язках // Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. – К., 2005. – Вип. 13. – С. 114 – 125.
40. Посвалюк В. Т. Українські школи виконавства на трубі (Харківська виконавська школа) // Дослідження, досвід, спогади: Зб. наук. праць. – К., 2007. – Вип. 7. – С. 23 – 31.
41. Посвалюк В. Т. Щоденні самостійні вправи трубача: Навч. посібник. – К., 2003. – 56 с.
42. Посвалюк В. Т. Історія виконавства на трубі в Україні: Навч. посібник. – К., 2006. – 368 с.
43. Посвалюк В. Т. Співвідношення праці і відпочинку у практиці трубача // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. – К.: НМАУ, 2008. – Вип. 70. – С. 14 – 20.
44. Посвалюк В.Щоденні самостійні вправи трубача. К.: 2003
45. Тривно Б. Флейта. М.: Музыка, 1967.
46. Федотов А. Методика обучения игре на духовых инструментах. М.,1975.

7. Рекомендована література

Базова

1. Абдулаев А Теория и практика исполнительства на гобое Баку, 1968
2. Авратинер, В Обучение и воспитание музыканта-педагога / В Авратинер – М : МГИК, 1981
3. Актуальные вопросы теории и практики исполнительства на духовых инструментах : сб тр / ГМПИ им Гнесиных – М, 1985 – Вып 80 36
4. Актуальные проблемы музыкальной педагогики – М, 1977
5. Алексеев А О воспитании музыканта-исполнителя «Советская музыка», № 6, 1980
6. Алексеев А Педагогика творческого поиска «Советская музыка», 1981, № 3
7. Аліханов Т На заняттях по камерному ансамблю Музыка, М1989
8. Андреев Е О работе над продолжительными звуками, гаммами, арпеджио и основными штрихами в процессе индивидуальных занятий с музыкантами М, ВДФ при МГК, 1964
9. Андрій Проценко: Життєпис Спогади / (упоряд та комент: І Д Гамкала, Л А

Проценко) – К: Музична Україна, 1990 – 286 с

10. Апатский В О динамике на фаготе Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск 3 Под редакцией ЮА Усова М1971
11. Апатский В Опыт экспериментального исследования дыхания и амбушюра духовика Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск 4 Под ЮАУсова М1976редакцией
12. Апатский В Н Основы теории методики духового музыкально-исполнительского искусства – Киев, НМАУ им П И Чайковского, 2006 – 432с
13. Апатский ВН, Терёхин РП Методика обучения игре на фаготе М, Музыка,
14. Баренбойм Л Музыкальная педагогика и исполнительство Л, Музыка, 1974,334 стр
15. Беркман ТЛ // Развитие художественных способностей – М, 1959
16. Беркман, ТЛ О методах формирования музыкально-слуховых представлений (опыт исследования) /
17. Блажевич, ВМ Школа коллективной игры на духовых инструментах / ВМ Блажевич – М, 1948
18. Богданов Л Проблемы интонирования на духовых инструментах М ВДФ при МГК 1984, вып23
19. Бочкарёв Л Л Психология музыкальной деятельности – М: Издательский дом «Классика- XXI», 2006 – 352 с
20. Бялый И Из истории фортепианного трио Музыка, М1989
21. Возрастная и педагогическая психология (под ред Петровского АВ) М, 1973
22. Вопросы методики воспитания слуха, Сб ст, Л, 1967
23. Вопросы методики начального музыкального образования Редакторы-составители: Натансон В, Руденко В, Музыка, М, 1981
24. Вопросы музыкальной педагогики – М, 1991 – Вып10
25. Вопросы музыкальной педагогики Сборник статей Редактор-составитель ЮА Усов М0,1983
26. Воспитание музыкального слуха Сб статей Ред ААгажанов М, 1977
27. Выготский ЛС Педагогическая психология Ред ВВДавыдова М, Педагогика, 1991
28. Гарань В Работа тромбониста над звуком Киев, 1980
29. Гарбузов Н Зонная природа звуковысотного слуха Изд-во АН СССР, М, 1948
30. Гарбузов Н Зонная природа темпа и ритма Музгиз, М – Л, 1950
31. Гарбузов НА – музыкант, исследователь, педагог Сб статей Сост ОСахалтуева, ОСоколова Ред ЮРагс М, Музыка, 1980, 303 стр
32. Гарбузов НА Внутризонный интонационный слух и методы его развития – М: Музгиз, 1951 – 63 с
33. Гейнрихс, ИП Музыкальная память / ИП Гейнрихс // Музыкально-педагогическая подготовка учителя – М, 1972
34. Гейнрихс, ИП Музыкальный слух (теоретические основы и методические приемы развития) Чувство ритма и его развитие / ИП Гейнрихс // Музыкально-подготовка учителя – М, 1970педагогическая
35. Гинзбург Л О работе над музыкальным произведением - М, Музыка, 1981
36. Горбачёв В Двойное стаккато на язычковых инструментах Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск 2 Под редакцией ЮАУсова М0,1966
37. Готсдинер, АЛ Музыкальная психология / АЛ Готсдинер – М, 1993
38. Григорьев Б Освоение позиций и постановка правой руки на тромбоне Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск 3 Под редакцией ЮА Усова

М1971

39. Гриценко Ю Экспериментальные исследования некоторых особенностей звукоизвлечения и интонирования на валторне М, 1979
40. Гриценко ЮИ Технология освоения валторны М, Музыка, 1991
41. Давыдов В В Проблемы развивающего обучения М, 198637
42. Далькроз, Ж Ритм: его воспитательное значение для жизни и для искусства / Ж Далькроз – СПб, 1922
43. Данскер И Обучение гобоистов в детских музыкальных школах и училищах Л, 1968
44. Диков Б Методика обучения игре на кларнете М0,1983
45. Диков Б Настройка духовых инструментов Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск 4 Под редакцией ЮАУсова М1976
46. Диков Б О работе над гаммами Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск 2 Под редакцией ЮАУсова М0,1966
47. Диков Б Седрамян А О штрихах духовых инструментов Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск 2 Под редакцией Ю А Усова М0,1966
48. Диков Б О дыхании при игре на духовых инструментах М, 1956
49. Диков Б Специфические приёмы звукоизвлечения на деревянных духовых инструментах М, 1984
50. Диков Б, Богданов В Вопросы методики обучения игры на духовых инструментах М, Институт военных дирижеров1959
51. Дмитриев Г Ударные инструменты: трактовка и современное состояние – М0,1973
52. Должиков Ю Н Техника дыхания флейтиста // Вопросы музыкальной педагогики // Сб ст вып 4 – М Музыка, 1983 С 6–19 с
53. Должиков Ю Техника дыхания флейтиста Вопросы музыкальной педагогики М, Музыка, 1983, вып4
54. Дружинин ВН Психодиагностика общих способностей М, Академия, 1996
55. Ерёмин Д О специфике фагота и об особенностях обучения фаготистов Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск1 Под редакцией ЕВНазайкинского М, 1964
56. Еремкин Г Методика первоначального обучения игре на фаготе М, Музгиз, 1963
57. Жук И Розмышления о квартетном исполнительстве Советская музыка, 1973 р
58. Иванов В Д Словарь музыканта-духовика: – М: Музыка, 2007 – 128 с
59. Исполнительство на духовых инструментах и вопросы музыкальной педагогики // Труды ГМПИ им Гнесиных / отв ред И Пушечников – М, 1979 – Вып45
60. Карауловский Н Звуковысотная интонация на духовых инструментах и проблемы исполнительского строя В сб Исполнительство на духовых инструментах и вопросы музыкальной педагогики: Труды ГМПИ им Гнесиных, м, 1979, вып45
61. Карташева, З Джаз 80-х / З Карташева // Советская музыка – 1982
62. Касимов, ВГ Психолого-педагогические основы формирования оптимального сценического самочувствия у учащихся-музыкантов : автореф дис ... канд пед наук / ВГ Касимов – М, 1989
63. Кванц И Опыт наставления по игре на поперечной флейте // Дирижёрское исполнительство – М: Музыка, 1975
64. Клитин, С Эстрада: проблемы врат мастерства / С Клитин – М, 1969
65. Клитин, С Эстрада: проблемы теории, истории и методики / С Клитин – М, 1986
66. Коган Г У врат мастерства Психологические предпосылки успешности пианистической работы М, Музыка, 1969
67. Коган Г Избранные статьи М, Советский композитор, 1972
68. Костюк, АГ Актуальные вопросы изучения музыкальных способностей личности / АГ Костюк // Материалы IV Всесоюз съезда общества психологов – Тбилиси, 1971
69. Красавин В Амбюшюр кларнетиста Методика обучения игре на духовых

- инструментах (Очерки) Выпуск 1 Под редакцией ЕВ Назайкинского М, 1964
70. Крейн Ю Стиль и колорит в оркестре Музыка М1967
  71. Круптязева Т Молокова Н Словарь иностранных музыкальных терминов Ленинград Музыка 1992
  72. Леонов СА Целостный анализ звукоизвлечения и звукообразования при игре на фаготе Элиста, 1992
  73. Либерман Е Экзамен по специальности и его оценка «Советская музыка», 1976, № 7
  74. Магомаев, А Вопросы методики обучения игре на духовых инструментах / А Магомаев – Баку, 1962
  75. Майкапар, СМ Музыкальный слух / СМ Майкапар – Петроград, 1915
  76. Маккиннон Л Игра наизусть – М: Классика-XXI, 2004 – 2004 – 152 с
  77. Методические записки по вопросам музыкального образования / под ред А Лагутина –М, 1991 – Вып3
  78. Музыкальное искусство и педагогика: история и современность – М : Музыка, 1991
  79. Музыкальное исполнительство и педагогика : сб ст / сост Т Гайдамович – М, 199138
  80. Музыкальные дисциплины в вузе культуры Вопросы методики преподавания – Л, 1984
  81. Мясищев ВН Проблема музыкальных способностей и ее социальное значение / ВНМясищев, АЛ Готсдинер // Роль музыки в эстетическом воспитании детей и Л, 1981юношества –
  82. Незванов Б К воспитанию внутреннего слуха «Советская музыка», 1980, №6
  83. Неклюдов Ю О конструктивных усовершенствованиях фагота Методика обучения игре надуховых инструментах (Очерки) Выпуск 2 Под редакцией Ю А Усова М0,1966
  84. Некоторые вопросы слухового развития учащегося Сб-к, Л, Музгиз, 1959
  85. Носырев Е Методика обучения игре на гобое Киев, 1975
  86. Остроменский, ВД Восприятие музыки как педагогическая проблема / ВД Остроменский
  87. Паутов А Эстетические проблемы культуры звука на медных духовых инструментах М,ВДФ при МГК, вып 23, 1984
  88. Переверзев Н Исполнительская интонация М, Музыка, 1989
  89. Переверзев Н Проблемы музыкального интонирования М, Музыка, 1966
  90. Петрушин ВА Музыкальная психология М: Владос,1997, 383 с
  91. Платонов Н Методика обучения игре на флейте Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск 2 Под редакцией ЮА Усова М1966
  92. Платонов Н Техника игры на флейте М1939
  93. Платонов, КК Проблемы способностей / КК Платонов – М, 1972
  94. Прокофьев, ГИ Формирование музыканта-исполнителя / ГИ Прокофьев – М, 1956
  95. Прохоров АМузыкальный энциклопедический словарь Советская энциклопедия М1991
  96. Психология музыкальной деятельности: Теория и практика / Под ред Г М Цыпина —М: Издательский центр «Академия», 2003
  97. Пушечников И Значение артикуляции на гобое Методика обучения игре на духовыхинструментах (Очерки) Выпуск 3 Под редакцией ЮА Усова М1971
  98. Пушечников И Музыкальный звук гобоиста как основа художественной выразительности Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск 4 ЮАУсова М1976Под редакцией
  99. Пушечников ИФ Искусство игры на гобое М2005
  100. Ражников ВГ Диалоги о музыкальной педагогике – М: Классика-XXI, 2004 – 140 с
  101. Ражников ВГ Резервы музыкальной педагогики М, Знание, 1980
  102. Ражников, ВГ Исполнение как творчество (Заметки психолога) / ВГ Ражников

//Советская музыка – 1972 – № 2

103. Розанов С Основы методики преподавания игры на духовых инструментах М,Музгиз,1935; М, 1938
104. Ротуэлл Э (перевод ПЮргенсона) Техника гобоя Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск 2 Под редакцией ЮАУсова М0,1966
105. Рубенштейн, СЛ Основы общей психологии / СЛ Рубенштейн – М, 1973
106. Седракян А Интонирование звуков лада на тромбоне Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск 4 Под редакцией ЮАУсова М1976
107. Соловьёва АИ Основы психологии слуха (ред БГ Ананьева) Л, Изд-во Ленингр ун-та, 1972
108. Солодуев В Практическое пособие по изучению гамм, интервалов и арпеджий для валторны М, 1938
109. Старчеус М Слух музыканта М, МГК им ПИЧайковского, 2003
110. Талалай, БН Формирование исполнительских (двигательно-технических) навыков при обучении игре на музыкальных инструментах : автореф дис ... канд Талалай – М, 1982пед наук / БН
111. Тарасов, ГС К вопросу об интонационной природе музыкального слуха / ГС Тарасов //
112. Теплов, БМ Психология музыкальных способностей / БМ Теплов / АПН РСФСР – М, 1947
113. Терехин Р и Рудаков Е Вибрато на фаготе Методика обучения игре на духовых инструментах Очерки Вып I / Под ред Е Назайкинского М, 1964 39
114. Терёхин Р Апатский В Методика обучения игре на фаготе М0,1988
115. Усов А Пути совершенствования исполнительской техники валторниста Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск 3 Под редакцией М 1971ЮА Усова
116. Усов Ю Воспитание исполнителей на духовых инструментах в Московской государственной консерватории (1917—1967) Методика обучения игре на духовых инструментах Очерки ВыпIII / Под ред Ю Усова М, 1971
117. Усов Ю Воспитание исполнителей на духовых инструментах в Московской консерватории (1866—1916) Методика обучения игре на духовых инструментах Вып II / Под ред ЮУсова, М, 1966 Очерки
118. Усов Ю Ежедневные упражнения трубача Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск 3 Под редакцией ЮА Усова М1971
119. Усов Ю Состояние методики обучения игре на духовых инструментах и пути дальнейшего её совершенствования // Проблемы музыкальной педагогики редактор МА Смирнов) – М: Московская госуд консерватория, 1981(ответственный
120. Усов, Ю Вопросы музыкальной педагогики / Ю Усов – М, 1991
121. Федотов А О рациональных методах овладения «новой» системой кларнета Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск 3 Под М 1971редакцией ЮА Усова
122. Федотов А Краткий обзор современного педагогического и концертного репертуара для духовых инструментов и краткий обзор некоторых современных игры 1975на духовых инструментах Методика обучения игре на духовых инструментах М,исполнительских школ
123. Федотов А О выразительных средствах кларнетиста в работе над музыкальным образом Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) Выпуск 4 ЮАУсова М1976Под редакцией
124. Федотов А Плахоцкий В О возможностях чистого интонирования при игре на духовых инструментах Методика обучения игре на духовых инструментах (Очерки) редакцией ЕВНазайкинского М, 1964 Выпуск 1 Под
125. Федотов, АА О возможностях чистого интонирования при игре на духовых

- инструментах / АА Федотов, ВВ Плахоцкий // Методика обучения игре на инструментах / под общ ред Ю Усова – М : Музыка, 1966 – Вып2духовых
126. Фейгин МЭ Индивидуальность ученика и искусство педагога М, Музыка, 1975
127. Цыбин В Основы техники игры на флейте М, Л, Гос муз изд-во, 1940
128. Шадриков, ВД Психология способностей / ВД Шадриков – М, 1997
129. Шестопап Б Процесс звуковысотного интонирования на гобое и проблемы исполнительского строя Исполнительство на духовых инструментах и вопросы музыкальной педагогики: Труды ГМПИ им Гнесиных, м, 1979, вып45
130. Якиманская ИС Развивающее обучение М, 1979